

YALNIZIZ ROMANINDA HEDONİST BİR TİP: BESİM

Sevgül TÜRKMEÑOĞLU ¹

ÖZET

Peyami Safa'nın *Yalnızız* romanı tezli bir eserdir. Romanda, ruh madde çatışması işlenir. Peyami Safa'nın spiritüalizmi benimsemiş bir yazar olduğu bilinmektedir. Safa, bu romanında ruh madde çatışmasında ruhçuluğu yüceltir, maddenin değersizliğini vurgular. Eserde ruhçuluğu Samim karakteri temsil eder. Samim, romanın maneviyata önem veren kahramanıdır. Samim'in karşısında maddeciliği savunan hedonist bir tip olarak Besim karakteri yer alır. Besim, hayatını tamamen zevklerinin emrine adanmış bir tip olarak dikkat çeker. Bütün vaktini yeme içme ve kitap okumayla geçirir. Ahlaki bir kaygısı ve kutsal değerleri yoktur. Hayatın hiçbir ahlaki ve vicdani endişe taşınmadan yaşanması gerektiğini düşünür. İnsana üzüntü veren bütün duygulardan uzaklaşır. En zor zamanlarda bile neşesinden bir şey kaybetmez. Bu özellikleri Besim'i romanın en dikkat çekici kişisi olarak öne çıkarır. Hedonist tip, Türk romanında çok rastlanmayan bir tiptir. Romanda Besim'in hedonistliği üzerinden bu tipin yazar tarafından nasıl ele alındığı üzerinde durulacak ve hedonizm kavramına yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Peyami Safa, roman, hedonizm, tüketim

Türkmenoğlu, Sevgül. "Yalnızız Romanında Hedonist Bir Tip: Besim". *idil* 4.18 (2015): 45-54.

Türkmenoğlu, S. (2015). *Yalnızız Romanında Hedonist Bir Tip: Besim*. *idil*, 4 (18), s.45-54.

¹ Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Van, se_cabaz(at)hotmail.com

A HEDONISTIC TYPE IN THE YALNIZIZ NOVEL: BESİM

ABSTRACT

Peyami Safa's *Yalnızız* novel is a thesis work. In the novel, spirit and material conflict is handled. Peyami Safa is known to be a writer adopted spiritualism. Safa glorifies spiritualism at spirit and material conflict and highlights the insignificance of the material in this novel. In the work, character of Samim represents spiritualism. Samim is novel's protagonist who gives weight to inwardness. Besim defends materialism as a type of hedonistic character locates against Samim. Besim draws attention as a type who dedicated to his life entirely pleasure's order. He spends all his time drinking, eating and reading. He has no concern of a moral and sacred value. He think that life should be lived without any moral and conscience concern. He moves away all senses that give sadness. He does not lose joy even in the most difficult times. Besim's these features stands out him as the most remarkable people of the novel. A hedonist type is very uncommon in Turkish novels. In the novel, it will focus on via Besim's hedonism how this type is handled by the author and will be included in the concept of hedonism.

Keywords: Peyami Safa, novel, hedonism, consumption

Giriş

Hedonizm kavramının kökeni eski Yunana dayanır. Bu kavram Aristippos ve Epikuros tarafından geliştirilmiştir. Her iki düşünürün bu konudaki görüşleri birbirinden ayrılır:

Aristippos'a göre mutluluk, yaşanan hazların toplamıdır. Yaşamdaki amaç ise, insanın fiziki yapısından elde edebileceği zevklerin en üst düzeyde tatmini ve acıdan kaçınmadır. Epiküre göre, hazzın böyle bir açıklaması insanı mutlu yapamaz ve sadece tutkuların tatmini yoluyla ulaşılan bir doyum, yaşamın amacı olamaz”(Odabaşı, 2006:107)

Geleneksel olarak iki türlü hedonizmden söz etmek mümkündür. Bunlar, felsefi ve psikolojiktir. Felsefi hedonizme göre hazzın en yükseğe getirilmesi her bireyin ulaşmak istediği bir gerçek ve amaçtır. Birey, bunun için çaba harcar. İkinci tür hedonizm ise psikolojik hedonizmdir ve güdülenme ile açıklanmaya çalışılmaktadır. (Ekin, 2010:40)

Hedonizm kavramının temelinde, kişinin hayatının en önemli amacı olarak her türlü haz ve zevklerden tatmak ve onlara sürekli sahip olmak istemesi vardır. (Duran, 1999). Hedonizm kavramı, günümüz dünyasında her geçen gün kendine daha geniş bir yer bulur. Teknolojik gelişmeler, ekonomik anlamda refahın göreceli olarak artması vb. sebeplerle insanlar tüketime yönelmişlerdir. Hedonizmi tetikleyen unsurlardan biri de iletişim araçlarının hızla gelişmesi ve buna bağlı olarak bilginin hem işitsel hem de görsel anlamda çabuk yayılmasıdır. Özellikle görsel iletişim sayesinde insanlar, giyim kuşam, yeme kültürü gibi eğilimlerle ilgili daha hızlı ve kolay yoldan bilgi edinir hale gelmişlerdir. Sosyal paylaşım sitelerinde insanların hayata dair her anlarının fotoğraflarını paylaşmaları ve bu paylaşımlarda hep en iyi olabilmek için bir uğraş içinde olmaları alttan alta bir hedonizmi barındırır. En iyi yerlerde tatil yapmak, en güzel elbiselere sahip olmak, en kaliteli yerlerde ve en şık şekilde hazırlanmış sofralarda yemek yemek ve tamamen bireysel zevklerle yaşamak şeklinde bir anlayışa sahip olan söz konusu sosyal paylaşım sitelerinin altında barındırılan benlik kaygısının, insanları narsizme yönelttiğini söylemek mümkündür. Bu tespitler bağlamında günümüz insanında hedonizmin büyük ölçüde görüldüğü gözlerden kaçmaz.

Bu tür hedonik davranışlar insanı tüketime sürükler.

Hirschman ve Holbrook hedonik tüketimi ele aldıkları makalelerinde tüketicilerin satın aldığı ürünlerden sadece yarar sağlamak için alışveriş yapmadıklarını, alışverişi bir zevk olarak gördüklerini ve bu zevki tatmin için harekete geçtiklerini ileri sürmüşlerdir. Bireyler, sadece dış uyarıclardan gelen

çoklu duyumsal uyarıcılara cevap vermekle kalmamakta, aynı zamanda kendi içlerinde birçok imaj yaratmaktadırlar. Bu nedenle geleneksel bakış açısı ve faydacı alışverişi dikkate alan görüşler tam olarak tüketici davranışı ve satın alma eylemini açıklamamaktadır.” (Ünal ve Ceylan, 2008: 267).

Tüketim ve alışverişle geçici bir mutluluk yaşayan insan daha sonra neredeyse bağımlılık haline gelen bu hisle sürekli tüketmeye devam eder. Yeme içme alışkanlıklarının değişmesi, yemek için açılan kurslara olan rağbet, yemeklerde sunum ve servisin önem kazanması ve gurmelik kavramının giderek yaygınlaştığı göz önüne alındığında hedonizme eğilim arttığını fark etmek hiç de zor olmaz. Bu bağlamda hedonizm, yaşamak için yemek” kavramını “yemek için yaşamak”a dönüştürür.

1.Yalnızız Romanının Sempatik Hedonisti: Besim

Peyami Safa’nın ruh madde kavramları üzerine odaklanan ve bu iki kavram arasındaki çatışmayı işleyen eserlerinden olan Yalnızız² romanı, tezli bir eserdir. Roman, Yeşilköy’deki bir köşkte geçen olaylarla başlar. Samim, kardeşleri Besim ve Mefharet, Mefharet’in çocukları Selmin ve menenjit hastası Aydın, babadan kalma bu köşkte yaşarlar. Samim orta yaşta, kendine has fikirleri olan bir insandır. Bu fikirlerini Simeranya adını verdiği ütopyasında idealize eder. Besim hayat dolu, bütün ömrünü zevklerinin peşinde geçirmeye niyetli bir hedonisttir. Mefharet asık suratlı, asabi bir kadındır. Selmin’in nişanlısı Ferhat’ı ırkçı temellere dayanan bir tartışma esnasında evden kovar. Bu durum Selmin ile Mefharet’in arasını açar. Selmin de annesinden intikam almak için hamilelik belirtileri üzerine bir oyun tertip eder. Mefharet ve Besim Selmin’i hamile bırakan kişinin Samim olduğundan şüphelendikleri için Samim’in günlüğünü okurlar. Bu şüpheleri günlüğün sayfalarını okudukça daha da artar. Çünkü günlükte Selmin’e çok benzeyen bir kadından söz edilir. Ancak ilerleyen bölümlerde bu şüphelerin yersiz olduğu anlaşılır. Daha sonra da Selmin’in hamile olmadığı ortaya çıkar. Günlükte bahsedilen kadının Samim’in sevgilisi Meral olduğu öğrenilir. Samim ve Besim arasında büyük bir fikir ayrılığı vardır. Samim, Simeranya adlı ütopyasında ideal bir yaşam hayal eder. Bunu çevresindekilere anlatır. Besim ise maddecî bir insandır. Onun için hayat zevklerden ibarettir. Samim kendinden hayli küçük olan Meral’i sevmektedir. Meral de Samim’i sevdiğini düşünür; fakat zaman zaman tereddüde kapılır. Yaşadığı hayattan memnun değildir. Paris’te yaşayan arkadaşı Feriha’dan etkilenerek Paris’e kaçma hayalleri kurar. Yaşadığı ev onu bunaltmaktadır. Evde babası ve ağabeyi Ferhat ile yaşayan Meral, ağabeyinin tutuculuğundan ve baskısından Paris’e kaçarak kurtulacağını hayal eder. Ferhat, Meral’in Feriha ile olan arkadaşlığını bitirmesini ister. Ancak Meral, Feriha ile gizli gizli buluşmaya devam eder. Samim de Meral’in Paris hayranlığını bilmektedir.

² Peyami Safa, Yalnızız, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 1999. (Çalışmamızda verilen sayfa numaraları, eserin bu baskısından alınmıştır.)

Meral, bir gün Feriha ile Paris'e kaçmaya karar verir. Kaçacağı akşam tam evinin kapısından çıkarken ağabeyi Ferhat ile karşılaşır. Ferhat onu odasına kilitler. Meral, yaşadığı yerden kurtulamayacağını anlayınca odasının penceresinden atlayarak intihar etmeye karar verir. Önce bir mektup bırakır. Mektupta: "İntihar ediyorum. Kendi kendimden nefretimin çerçevelediği ve çirkinleştirdiği bir dünyada yalnızım" yazılmıştır. Meral, intihar etmeden önce bir sigara içmek ister. Çakmağa benzin doldururken bir kısmını üstüne döker. Sigarasını yakmak için çakmağını da çakınca çakmak elinden düşer ve elbiseleri alev alır. Genç kız yanarak ölür. Meral yandığında saat sabaha karşı biri beş geçmektedir. O gece evinde bulunan Samim tam da o saatte yanık kokusu aldığını söyler. Besim ve Mefharet de aynı kokuyu aldıklarını söylerler.

Meral'in annesi Necile de Meral'in babasından ayrıldıktan sonra hizmetçisi Renginaz'la birlikte Arnavutköy'de bir köşkte yaşar. Meral'in intihar edeceği gece, olaydan birkaç saat evvel, Renginaz'da da birtakım acayip haller görülür. Renginaz gece sürekli saati sorar ve saat biri beş geçe her şeyin olup biteceğini söyler. Necile'nin bütün ısrarlarına rağmen bu olayın ne olduğunu anlatmaz. Sürekli birtakım sesler duyduğunu, alevler ve dumanlar gördüğünü söyler ve saat biri beş geçe sakinleşir. Necile, Renginaz'ın bu durumundan çok endişelendiği için Meral'i aramaya karar verir. Telefon açtığında kızı Meral'in yanarak öldüğünü öğrenir ve kalp krizi geçirerek ölür. Samim, Necile'nin bu durumunu haber alır ve Arnavutköy'deki köşke gider. Okuyucu burada, Samim'in yıllar önce Necile Meral'in babasıyla evliken onunla birlikte olduğunu öğrenir. Samim ile Necile arasında yıllar önce yaşanan bu gayri meşru ilişki okurda Meral'in Samim'in kızı olabileceği şüphesini uyandırır. Çünkü Necile, Meral'in Samim ile olan ilişkisini öğrendiğinde bu birlikteliğin doğru olmadığını söyler. Aralarındaki yaş farkını ileri sürerek Meral'in Samim ile olan ilişkisine şiddetle karşı çıkar.

Romanın sonunda okuyucunun kafasında oluşan bu sorular cevapsız kalır. Roman, Samim'in Necile'nin evine gelerek onun cesediyle karşılaşması ve Necile'nin ölüsü başında düşüncelere dalmasıyla son bulur.

Bu çalışmada romanın karakterlerinden Besim'in bir hedonist olarak profiline yer verilecektir. Ağabeyi Samim'in tam zıddı özelliklere sahip olan Besim'in hedonistliğini yazar, Yeşilköy'deki köşkte yaşayan insanların birbirine tezat olan karakterleri üzerinden verir. Besim, bu köşkün içinde hayatı karamsarlık ve gerilim içinde yaşayan bir ailenin ortamı yumuşatan üyesidir. Her şeyden önce çok sakin ve rahattır. Bu durum dış görünüşünde de kendini gösterir. Her zaman güler yüzlüdür. Bu güler yüzülüğü romanın birkaç yerinde vurgulanır:

"Bir kaşı yukarı kalkmıştı. İri mavi gözlerinde parlayan iştahtan yüzünün niçin güldüğünü, onu hiç tanımayanlar da bir bakışta anlayabilirlerdi."(s.13)

“(…) yine bir kaşını yukarı kaldırmış, hafif hafif başını sallıyor ve gülümsüyordu.”(s.18)

Besim’in yaşadığı Yeşilköy’deki köşkte asabi bir abla, titiz bir ağabey, menenjitte boğuşan bir yeğen vardır. Bu durum köşkü ziyadesiyle gerilimli bir mekân haline getirir. Besim’in neşeli hali oldukça gerilimli olan Yeşilköy’deki köşkün kasvetli havasını dağıtır. Besim’in kelime anlamının “gülüm yüzlü, güleç”(Devellioğlu,1995:90) olduğu hatırlandığında yazarın Besim karakterini köşkün kasvetli havasını yumuşatan bir figür olarak seçtiği sonucuna varılır. Besim, köşkün neşe kaynağı ve bu kasvetli mekâna renklilik katan sempatik bir şahsiyettir. Ağabeyi Samim, Besim’e çoğu zaman kızsı da günlüğünde Besim’e dair yazdıklarından onun da aynı düşüncede olduğu anlaşılır:

“Birdenbire Besim’i özledim. Onun neşesi daima bu evi sessizliğin fırtınalarından kurtarmıştır.”(s.23)

Besim’in konuşmalarına yansıyan hedonist yapısı, onun kişiliği hakkında ipucu verir. Konuşmalarında kullandığı örneklerde hep yiyecek ve içeceklerle atıfta bulunması bu yönden dikkat çekicidir:

“Burada herkes meseleyi tulumba tatlısıyla sade kahve arasında konuşur.” (s.15), “Ağabeyimi bildim bileli sır küpü ve sükût dondurmasıdır.” (s.28),

“Değmez vallahi bu dünya. Bak, heyecandan yüzün pancar turşusuna döndü.” (s. 31),

“Bu dünya o kokladığın limona benzer: Yuvarlak, ekşi...” (s. 43)

“-Bir Arnavut doksan yaşına gelir, yine sakal bırakmaz.

Besim bir kahkaha atarak sordu:

-Bozayı rahat içmek için mi?” (s. 105),

“Platonik bir aşk bana, aç bir adamın önündeki piliç kızartmasına şiir söyleyip açlıkta ısrar etmesine benziyor.” (s. 236),

“Hâdisenin bir bardak ayran veya şampanya içmekten fazla ehemmiyeti yoktu.” (s. 92)

Besim de: “ağzımın iç ifrazlarıyla fikirlerimin birbirine bağlı oldukları muhakkaktı.” (s.93) cümlesiyle kendi hedonistliğine vurgu yapar.

Besim, köşkün içinde yaşanan sıkıntılarla, aile bireylerinin üzüntüleriyle de ilgilenir. Fakat kendi iç dünyasında yine zevklerinin peşindedir. En vahim durumlarda bile onun bu düşünceleri değişmez. Romanın bir yerinde sinir krizi geçirip fenalaşan ablasının leğendeki suyun içinde kızarmış ayakları hakkında Besim'in yaptığı yorum onun hedonistliğine dair uç bir örnektir:

“En şiddetli arzular bana en biçimsiz anlarda ve en münasebetsiz tahriklerle gelir. Ablamın ayaklarını lengerdeki sıcak suyun içinde kıpkırmızı kesilmiş görünce, sabah karanlığı, canım istakoz istedi.” (s.87)

Besim, hedonistliğinin gereği olarak, zevklerini her şeyin üstünde tutan bir insandır. Hiçbir işte çalışmaz. Bütün vaktini Yeşilköy'deki köşkte geceleri kitap okuyarak, gündüzleri gevezelik ederek geçirir. Kendini bir mirasyedi olarak görür.(s.36). Hayatı ciddiye almaz. Galatasaray Lisesi'nden mezun olmasına rağmen “Tahsil denilen şey, hayatımızda on beş seneden fazla süren bir hastalıktır” (s.33) cümleleriyle eğitimi önemsemediğini vurgular. Bu durum, Besim'in hedonistliğinin yanı sıra, maddi yönden hiçbir sıkıntısı olmayan zengin bir aileye mensup oluşuyla da yorumlanabilir. Ancak Besim'in bu şekilde davranmasının en önemli sebebi, ruh ve madde çatışmasında, madde cephesinde yer almasıdır. Yazarın ruh ve madde çatışması esasına dayandığı romanında Besim, yazarın tezinde süflü olarak görülen maddenin bir nevi sözcüsü konumundadır. Besim'in bu anlamdaki rolünü daha iyi anlayabilmek için onu diğer karakterle bir arada değerlendirmek gerekir. Tipik bir hedonist olan Besim ile birlikte hayata bakışı sathî bir maddecilikten ibaret olan Samim'in sevgilisi Meral, Meral'in arkadaşı Feriha da değerlendirildiğinde bu maddeci yaklaşıma yazarın bakışı daha da netleşir. Besim, maddeciliği yeme içme düzeyinde temsil eder. Yazar, Besim'in bu tavrını, romanda kendi sözcüsü olan Samim aracılığıyla yansıtır. Samim, kardeşi Besim'e aşağıda yönelttiği eleştirilerde hem Besim'i hem de Besim'i bu duruma düşüren toplum yapısını hedef alır:

Zoolojik bir antropolojinin sana verdiği hayvanca bir insan telakkisi içindesin. Kabahat sende değil. Bütün şansını maddede arayan bugünkü ilmin, büyük idealistler müstesna, insana lâıyk görmeye mahkûm olduğu ahlâk budur. Yıllarca seninle münakaşa ettik. Değişmedin. Bu ahlâk sende vücut yapısı haline gelmiş. Daima midenin emrindesin. (s.93)

Samim'e göre Besim'in daima midesinin emrinde olmasının temelinde onu yetiştiren cemiyetin mevcut sistemindeki hataları yatar. Yazar, Besim üzerinden cemiyete yönelttiği eleştirilerinde maddeciliğin insanı hayvani bir seviyeye düşürdüğü vurgusu yapar. Simeranya adını verdiği ütopyası da “özüne yabancılaşan insanlara ve çözülme noktasına sürüklenen hayat tarzına” karşı kurulmuştur. (Türkeş, 2006).

Besim'in hayattan zevk almak için tuttuğu yol onu hayvani bir derekeye düşürmüş ve Samim'in temsil ettiği ulvi karşısında süflinin temsilcisi durumuna getirmiştir.

Yazarın, derinlikten yoksun ve manevi değerleri hiç umursamayan bir tip olarak sunduğu Besim'in bu durumuna karşıt bir figür olan ağabeyi Samim'den devamlı tepki gelmesi tesadüf değildir. Safa, birbirine karşıt iki figür olarak romanın merkezine oturttuğu Besim ve Samim arasındaki zıtlığı bu vesileyle okura yansıtmış olur. Nitekim Samim ile Besim arasındaki karşıtlığı belirtmesi açısından aşağıdaki alıntı önemlidir. Bu alıntıda, köşkte yaşayan maddeci karakterlerin anlayamayacağı biçimde ulviyete bürünmüş bir Samim tasviri vardır.

“Samim terasın kapsına gitti ve bahçeye baktı. Besim’e, o hedonist kardeşine değil, hiç kimseye, hiçbir ifade vasıtasıyla sezdiremeyeceği bir his anının mutlak yalnızlığı içindeydi.” (s.98). Besim'in hayallerini süsleyen yeme içme telakkisine karşılık Samim'in idealize edilmiş bir hayat algısı vardır. Bu durum da yukarıda belirtildiği gibi ulvi ile süfli çatışmasına zemin hazırlar.

Ütopya ile Reel Dünya Çatışması

Besim'in, Samim'in ütopyası Simeranya'ya bakışı da kendine has ve alaycıdır. Hiçbir şeyi ciddiye almayan Besim, Simeranya'ya bakışında da bu tavrını sürdürür. Ona göre, ütopyaya kaçış isteği insanın kendinden kaçışı ve kendine duyduğu nefrettir. Besim'in romanda söylediği:

“Her canının içinde temiz bir dünya vardır. Oraya kaçış kendi kendinden nefret ifade eder.” (s.21). cümlesi Besim'e dair bir ayrıntıyı yakalamak açısından önemlidir. Besim, roman boyunca herhangi bir ruh tahliline tabi tutulmaz. Hayata dair hiçbir mutsuzluktan veya sıkıntıdan söz etmez. Ancak buraya alıntılanan cümlede Besim'in de dünyaya dair olumlu bir tavır içinde olmadığı gözler önüne serilir. Bu cümleden hareketle hayatı ciddiye almayan bir hedonist olarak okuyucuya tanıtilen Besim'in de aslında üzerinde yaşanan dünyaya bir nefret duyduğu ortaya çıkar. Besim'in sarf ettiği bu cümleler, Meral'in intihar etmeden önce bıraktığı ve “kendi kendimden nefretimin çerçevelediği ve çirkinleştirdiği bir dünyada yalnızım” (s.329) ifadelerinin yer aldığı notla da paralellik arz eder. Köşkün içindeki insanlar birer fert olarak yalnızdırlar ve bu yalnızlıklarına sebep olan dünyaları onları mutsuz eder. Tam da bu noktada romanın kahramanlarının bu mutsuzluklarına çözüm olarak Simeranya öne sürülür. Simeranya, reel dünyanın ve bu dünya içindeki maddi ve adiyattan olan hedonizmin karşısındadır. Simeranya'daki hayatta reel dünya gibi insanı hedonizme sevk eden hiçbir unsur yoktur. Samim, bunu Besim'e de anlatır:

“[Simeranya’da] ikide bir değişen öğretim sisteminden ziyade pilavı ile meşhur bir mektepte okumazdın. Hazım usarelerini ikide bir galeyan ettiren tesirlerden uzak yaşırdın ve manevi hüviyetin daha ziyade gelişirdi.”(s.37) Samim ve Besim arasındaki çatışma, Samim’in ütopyası olan Simeranya ile gerçek dünya arasında da yaşanır.

Ahlak Sorunsalı

Samim’in ruhundaki yalnızlık ve iç çalkantılarıyla içine dönük hali Besim’in şen ve dışa dönük haline taban tabana zıttır. Yazar, bu sebeple Besim ve Samim arasında ruh, madde, maddiyat ve maneviyat üzerine uzun münakaşalar romana eklemeyi uygun bulur. (s.37-38) Ancak Besim’in bu münakaşalarda maneviyatı ne derece değersizleştirdiği aşağıdaki cümlede kendini açıkça gösterir:

“Bence bir karın gurultusu yüz felsefe dersinden daha büyük bir hakikattir.” (s.342)

Besim’e göre yemek, en büyük aşktır, üst tarafı edebiyattır. (s.32) Bu ifadeler bir hedonist olarak Besim’in maneviyata değer vermediğini de ortaya koyar. Besim’in maddeci tavırları da yine Samim’in ağzından “Besim’in zevzekliği. Daha doğrusu, maddeyi ve parayı tanrılaştıran dünya görüşü”(s.221) diye verilir. Besim, herhangi bir ahlak kaygısı taşımayan bir karakterdir. Toplumun sahip olduğu ahlaki değerlerin hiçbir anlamı olmadığını savunan Besim, evlilik kurumunu da gereksiz bulur:

“(…) Yirmi yaşını geçmiş güzel bir kızın, vücuduna beşinci derecede bir belediye memurunun tasdikinden sonra tasarruf etmesi âdetine elli sene sonra ne kadar gülecekler, biliyor musun? Bu yaşa kadar sabretmesi budalalık.”(s.14) cümleleriyle bunu alaycı bir biçimde dile getirir.

Besim, ahlak konusunda “insanın bütün felâketleri tabiata karşı gelmesindendir” (s.15) düşüncesinde olmakla birlikte felaket dahi olsa ahlaka aykırı fikirlerin kendisini zaman zaman yokladığını da söylemekten çekinmez. Kızı Selmin’in evlilik dışı hamile olduğundan şüphelenen ablası Mefharet’in şüpheli olarak kendisini göstereceğini de yadırgamayacağını belirtir:

“İnan ki böyle bir şey imkânsız değildir. Çünkü Selmin’i çok güzel bulduğum ve senin kızın olduğunu unuttuğum anlar çok oldu. Hani şöyle bir karıncalandım. Kız kardeşim olsaydı yine benden şüphe edebilirdin. Ne çıkar ablacığım?”(s.15)

Ahlâkî manada bir kuralsızlığı savunan ve ahlâkî değerlere önem vermeyen Besim, bu düşüncesiyle de kardeşi Samim ile tamamen zıt fikirlere sahiptir.

SONUÇ

Besim'in, Yalnızız romanının en renkli ve dikkat çekici karakteri olarak öne çıktığını söylemek mümkündür. Romanda ruh madde çatışmasında yazarın taraf olduğu ruhçuluk kazanır, materyalizm hüsrana uğrar. Materyalist zihniyetin değersizleştirilerek işlendiği romanda materyalizmin savunucusu olan Besim, bu değersizleştirme ve basitleştirmeye karşılık sempatik bir karakter olarak öne çıkar. Besim'in hayat dolu ve neşeli tavırları ve hiçbir şeyi ciddiye almayışı bir taraftan onun maddeciliğini öne çıkarırken diğer taraftan olayların geçtiği köşkteki gerilimli atmosferi de yumuşatır. Yazarın romanın birkaç yerinde tekrar ettiği Meral'in veda mektubunda yazan "kendi kendimden nefretimden çerçevelediği ve çirkinleştirdiği bir dünyada yalnızım" ifadeleri ile gerçek dünyanın çirkin ve çekilmez olduğuna yaptığı vurgu ile Besim'in hayata bakışı tamamen karşıttır. Besim, romanın satır aralarında dünyanın bu çirkin gerçekliğini ört bas etmek için kendini zevklerine adanmış imâ eder. Hedonizmi uç bir noktada yaşayan Besim'in bu tavırlarında hayatın bütün çirkinliğine rağmen mutlu olmaya çalışma arzusu sezilir.

Türk edebiyatında çok fazla rastlanmayan hedonist bir tip olarak Besim, romanın kurgusu içinde ortamı yumuşatan ve okuyucunun sempatisini kazanan bir tip olarak öne çıkar.

KAYNAKLAR

- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, (Haz. Aydın Sami Güneyçal), Ankara: Aydın Kitabevi, 1998.
- DURAN, Bünyamin, Aktif Asketizm/ Radikal Hedonizm ya da Kanaat Ahlâkı, Köprü Dergisi S:76,1999,<http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=442> (Erişim 20.06.2015).
- EKİN, Volkan, Tüketim Toplumu, Hedonizm ve Araç Olarak Yazılı Basın, İletişim Bilimleri anabilim dalı yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.
- ODABAŞI, Yavuz, Tüketim Kültürü, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2006.
- SAFA, Peyani, Yalnızız, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1999.
- TÜRKEŞ, A. Ömer, Edebiyatımızın En Meş'um Kadını Selma, Milliyet, 16 Şubat 2006.
- ÜNAL, Sevtap ve CEYLAN, Cem, Tüketicileri Hedonik Alışverişe Yönelten Nedenler: İstanbul ve Erzurum İllerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C:22, S:2, 2008, s.265-283.